

Ivan Benaković

ISUSOV STIL KOMUNIKACIJE U PERSPEKTIVI PRIKAZA
IDENTITETA VJEROUČITELJA KAO KOMUNIKATORA VJERSKIH
ISTINA

*Jesus' style of communication in perspective of presentation of the
identity of religious teachers as the communicators of religious truths*

UDK: 366.632:27-247]27-247.8
(27-312.7] 629.7.076.66)Samarijankom
27-318 :27-317.3]2-444.4Samarijankom
Vjeroučitelji:2-36:316.775.2]2-472.5
27-247.8:629.7.076.66 Isusa:Samarijanke
531.111:025.323]27-232:2-232
272-732.2 Franciscus, papa; Radost evanđelja: 005.57:27-247
„712.4“ Samaritanke
(2-733+2-582

39

Pregledni rad
Review article
Prilježeno 12/2023

Sažetak

U radu autor promišlja o stilu komunikacije Isusa Krista posvjedočenu u Evanđelju po Ivanu. Još konkretnije, koncentrirajući se na narativnu analizu biblijskog teksta o susretu Isusa i Samarijanke u Iv 4,1-19, autor nastoji detektirati pravilne načine ophođenja koji su vidljivi u Isusovu stilu komunikacije sa ženom iz Samarije. Ista analiza treba poslužiti i prikazu mogućeg modela rada vjeroučitelja u nastavi vjeronauka. Jer kako sam evanđeoski tekst pokazuje, na mnoge probleme nailazi navjestitelj Božjeg kraljevstva. No, oni bivaju nadvladani pravilnim stilom komunikacije poruke kraljevstva Božjega. To je stil koji polazi od konkretne povijesno-kulturne zadanosti pojedinca povezujući ju s novinom Božjeg dara. U društvu konflikta autor smatra kako je upravo Isusov stil komuniciranja moguće rješenje za nadvladavanje krize u koju može zapasti vjeroučitelj kao jedan od temeljnih protagonista navještaja novine kraljevstva Božjeg.

Ključne riječi: evanđelje, komunikacija, navještaj, Samarijanka, vjeroučitelj.

UVOD

Polazeći od činjenice da je Sveto pismo tekst koji je auto-komunikacija Boga, u našem radu nastojat ćemo prikazati načine komunikacije koje nam ocrtavaju biblijski tekstovi.¹ Svjesni smo kako u našem kratkom radu nije moguće iscrpiti sve bogatstvo biblijskih modela komunikacije te se stoga zadržavamo na jednome modelu, a to je onaj Isusa Krista. Naime, u četvrtom poglavlju Ivanova evanđelja čitatelj biva upućen u „metode“ i „oblike“ Isusova stila komuniciranja ne bi li u njima pronašao moguća rješenja za poboljšanje vlastite komunikacije u stvorenom svijetu.

Vođeci se, dakle, prije svega sinkronijskim pristupom biblijskom tekstu Ivanova evanđelja, a još konkretnije narativnom metodom analize biblijskih tekstova, nastojimo ukazati na važne elemente u analizi zadanoga biblijskog teksta, a sve pak u perspektivi oslikavanja načina Isusova stila komunikacije. Razlog za ovakav način obrade izabranoga biblijskog teksta krije se u tome da je upravo naracija, odnosno sposobnost pravilnog pričanja priče, jedan od mogućih i uistinu važnih načina poučavanja u nastavi vjeronauka u školi.²

Sposobnost pak pravilne analize biblijskog teksta shvaćenog u smislu teksta (narativa) koji šalje određene poruke, može poslužiti čitatelju biblijskog teksta da i sam na neki način postane dionikom iste naracije te time bude obogaćen u susretu s Božjom riječju u kojoj nam sam Bog komunicira svoj lik.³ Stoga će naš rad biti usmjeren na mogućnosti pravilnog čitanja biblijskog teksta koji nam donosi pripovijest o susretu i komunikaciji Isusa i Samarijanke u perspektivi poboljšanja stila i načina komuniciranja vjerskih sadržaja u nastavi vjeronauka.

Treba na koncu reći kako je razlog izbora teksta u Iv 4 prije svega taj što se u njemu prikazuje način komuniciranja u situacijama koje pokatkad nadilaze samog komunikatora i to prije svega zbog ranjivosti i nesposobnosti sugovornika u dioništvu iste rasprave. Stoga ćemo u našem radu nastojati izdvojiti neke

¹ Usp. Drugi Vatikanski koncil, *Dei Verbum*. Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi, u: *II. Vatikanski koncil. Dokumenti. Latinski i hrvatski*, 4. izdanje, Zagreb, 1986., br. 2.

² Usp. D. Candido (ur.), *Narrazione biblica e catechesi*, Milano, 2014.; I. Benaković, *Biblijska kateheza i propovijedanje*, u: *Biblija danas*, XIX (2022.) 1, 9–12.

³ Usp. I. Benaković, *Biblijska kateheza*, 9–12.

elemente narativne analize biblijskog teksta u Iv 4 koji nam mogu pomoći u kreiranju stila i načina pravilnog komuniciranja u službi vjeroučitelja.⁴

1. NARATIVNA ANALIZA BIBLIJSKOG TEKSTA U Iv 4,1-19 KAO POLAZIŠTE ZA PROMIŠLJANJE O NASTAVNOJ KOMUNIKACIJI VJEROUČITELJA

Biblijski tekst koji će biti u središtu naše analize, kako smo i naveli u samom uvodu našega rada, bit će tekst Ivanova evanđelja koji progovara o susretu Isusa i žene iz Samarije. Tekstu pristupamo prema principima narativne analize jednoga biblijskog teksta u svjetlu suvremenog zaokreta u biblijskim znanostima gdje se biblijskim tekstovima pristupa tako da se oni promatraju na način naratologije, tj. onakvima kakvima su došli do nas. Oni se čitaju promatrajući njihovo mjesto, vrijeme, likove i narativnu dinamiku. Sve pak vodi prema otkrivanju teološke, odnosno duhovne poruke koju tekstovi imaju za današnjeg čitatelja vodeći, naravno, pri tome računa i o onome što su ti tekstovi mogli značiti nekada. Iz tekstova se, dakle, pokušava posredstvom pručavanja njihove narativne dinamike doći do njihova značenja u užem i širem kontekstu spisa u kojemu se nalaze.⁵ Valja reći kako tekstu nećemo pristupiti u njegovoj cjelovitoj formi, nego ćemo se zaustaviti na prvome njegovu dijelu. Biblijski tekst koji će biti predmet naše analize donosimo u cijelosti:

„Kad Gospodin dozna da su farizeji dočuli kako on, Isus, okuplja i krsti više učenika nego Ivan – iako zapravo nije krstio sam Isus, nego njegovi učenici – ode iz Judeje i ponovno se vrati u Galileju. Morao je proći kroza Samariju. Dođe dakle u samarijski grad koji se zove Sihar, blizu imanja što ga Jakov dade svom sinu Josipu. Ondje bijaše zdenac Jakovljevi.

Isus je umoran od puta sjedio na zdencu. Bila je otprilike šesta ura. Dođe neka žena Samarijanka zahvatiti vode. Kaže joj Isus: ‘Daj mi piti!’ Njegovi učenici bijahu otišli u grad kupiti

⁴ U našem radu vodit ćemo se metodama narativne analize biblijskog teksta koje su sklone promatrati teksta na pragmatičan način. Više o tome vidi u: J.-L. Ska, *“I nostri padri ci hanno raccontato”*. *Introduzione all’analisi dei racconti dell’Antico testamento*, Bologna, 2012.; L. Zappella, *Manuale di analisi narrativa biblica*, Torino, 2014. J. P. Fokkelman, *Come leggere un racconto biblico*, Bologna, 2015.

⁵ Usp. J.-L. Ska, *“I nostri padri”*, 2012.; L. Zappella, *Manuale di analisi narrativa biblica*, 2014.; J. P. Fokkelman, *Come leggere un racconto biblico*, 2015.

hrane. Kaže mu na to Samarijanka: 'Kako ti, Židov, išteš piti od mene, Samarijanke?' Jer Židovi se ne družu sa Samarijancima.

Isus joj odgovori:

'Kad bi znala dar Božji
i tko je onaj koji ti veli:

Daj mi piti,

ti bi u njega zaiskala

i on bi ti dao vode žive.'

Odvrti mu žena: 'Gospodine, ta nemaš ni čime bi zahvatio, a zdenac je dubok. Otkuda ti dakle voda živa? Zar si ti možda veći od oca našeg Jakova koji nam dade ovaj zdenac i sam je iz njega pio, a i sinovi njegovi i stada njegovu?'

Odgovori joj Isus:

'Tko god pije ove vode,
opet će ožednjati.

A tko bude pio vode koju ću mu ja dati,

ne, neće ožednjati nikada:

voda koju ću mu ja dati

postat će u njemu izvorom vode

koja struji u život vječni.'

Kaže mu žena: 'Gospodine, daj mi te vode da ne žedam i da ne moram dolaziti ovamo zahvaćati.' Nato joj on reče: 'Idi i zovni svoga muža pa se vrati ovamo.' Odgovori mu žena: 'Nemam muža.' Kaže joj Isus: 'Dobro si rekla: *Nemam muža!* Pet si doista muževa imala, a ni ovaj koga sada imaš nije ti muž. To si po istini rekla.' Kaže mu žena: 'Gospodine, vidim da si prorok.' (Iv 4,1-19).

1.1. *Smještenost i narativna dinamika biblijskog teksta*

1.1.1. Smještanje biblijskog teksta u kontekst Evanđelja po Ivanu

Prije same analize biblijskog teksta uputno je izvršiti njegovu delimitaciju, odnosno smjestiti nas u narativnu dinamiku samog Evanđelja po Ivanu. Naime, biblijska perikopa na koju nailazimo u Iv 4 nastavak je Isusova poslanja naviještanja kraljevstva Božjeg. Dok je to u Iv 3 prikazano u okvirima Judeje kako je vidljivo u Iv 3,22, sada u Iv 4,1-2 vidimo da je Kristovo poslanje usmjereno iznova prema Galileji, no da pri tome neminovno valja proći Samarijom. Stoga biblijski pred-tekst, odnosno tekstualna jedinica koja prethodi tekstu u Iv 4 jest na direktan način s njome povezana budući da je motiv koji povezuje obje narativne jedini-

ce činjenica Isusova i Ivanovih krštavanja novih učenika, odnosno onih koji pristupaju preko krštenja u zajedništvo s Bogom. Osim toga, tekst u Iv 3,22ss s tekstem u Iv 4 povezan je i prikazom Ivana Krstitelja kao onoga koji je Kristov preteča, ali i onaj koji je s njim vezan istim poslanjem. Isto tako, u Iv 3,1-21 prikazan je fascinantan dijalog između Isusa i Nikodema u kojemu se baš kao i u Iv 4 prikazuje Isusa kao onoga koji na direktan način dijalogizira s osobama koje susreće ne bi li ih doveo do istinske spoznaje Boga. Na ovaj način vidljivo je kako su treće i četvrto poglavlje Ivanova evanđelja prikaz Isusa u dijalogu. I to u dijalogu oko naravi Božjeg života u kojega uvodi Krist kao Sin božji. Dakle, Iv 3 i Iv 4 kroz prikaz dvaju dijaloga Isusa i njegovih sugovornika, žele biti evanđeoski prikaz prilaska Božjem životu i to na način pripovijedanja u dijaloškoj formi. Dok je u Iv 3,1-21 Isusov sugovornik muška osoba pod imenom Nikodem, u Iv 4 Isusov je sugovornik ženska osoba kojoj ne poznajemo ime jer ju sam evanđelist ne imenuje, osim što jednostavno kaže da je riječ o ženi iz Samarije (usp. Iv 4,7). Ipak, kako i rekosmo, u naraciji o susretu Isusa i Nikodema u Iv 3 uključen je i prikaz odnosa Isusa i Ivana Krstitelja u Iv 3,22-36 jer će motiv krštavanja biti onaj koji će poput svojevrzne kopče služiti kao poveznica s tekstualnom naracijom u Iv 4,1-4.

1.2. *Struktura i dinamizam teksta Iv 4,1-19 (42)*

Sam tekst u Iv 4 koji će biti u središtu naše analize moguće je strukturirati na više načina. Neki autori retke Iv 4,1-3 ne žele gledati kao dio narativne jedinice o susretu Isusa i žene iz Samarije pa prema tome ovu perikopu započinju promatrati u Iv 4,5.⁶ Mi, ipak, mislimo kako perikopu treba gledati tako da joj je početak u Iv 4, a to smo netom objasnili u našem radu hoteći prikazati smještenost iste perikope u narativni tijek Evanđelja po Ivanu. Pripovijest o Isusovu susretu sa ženom iz Samarije na taj način započinje tekstem u Iv 4,1 te završava s Iv 4,42 budući da s retkom 43. mijenja se prostor i vrijeme naracije jer nas evanđelist u Iv 4,43 obavještava da Isus iz Samarije odlazi u Galileju.⁷

⁶ Usp. J. Zumstein, *Il Vangelo secondo Giovanni. Volume 1 (1,1-12,50)*, Torino, 2017., 183.

⁷ O važnosti vremenskog slijeda naracije te općenito o razlici između vremena pripovijedanja i ispričovijedanog vremena vidi više u: J.-L. Ska, *I nostri padri*, 23-31.

Perikopu o susretu Isusa i žene iz Samarije egzegeti koji tekst gledaju kao cijelu u smislu da tekst započinje s Iv 4,4 te svoj završetak ima u Iv 4,42 dijele na slijedeći način:

- a) Iv 4,4-6: uvodna scena, odnosno postavljanje narativnog okvira;
- b) Iv 4,7-26: dijalog Isusa i Samarijanke u tri čina: b1) Iv 4,7-15: razgovor o živoj vodi, b2) Iv 4,16-19: diskusija o muževima, b3) Iv 4,20-26: razgovor o poklonstvu Bogu;
- c) Iv 4,27-30: tranzicija u tekstu dolaskom učenika i odlaskom žene;
- d) Iv 4,31-38: dolazak žene u grad te njezino svjedočanstvo – Isusov razgovor s učenicima;
- e) Iv 4,39-42: zaključak scene razgovorom Isusa i stanovnika grada.⁸

Što se pak tiče dinamizma navedene narativne jedinice, možemo reći da se on odražava na način skladna izmjenjivanja pripovjedača, odnosno evanđelista te dvoje sugovornika koji su u našem slučaju Isus i žena iz Samarije. Njihov razgovor na uistinu skladan način biva popraćen komentarima evanđelista koji nastoji na sebi svojstven način tumačiti ono što se na sceni događa. A sve pak u svrhu objašnjavanja njihova dijaloga koji često biva doveden do konflikta. Isti konflikt biva razriješen razgovorom sugovornika, ali i objašnjen evanđeoskim naratorom.⁹

2. PROSTORNO I VREMENSKO SMJEŠTANJE BIBLIJSKOG TEKSTA TE NJEGOVA POVEZANOST S KONTEKSTOM POSLANJA VJEROUČITELJA U SUVREMENOM DRUŠTVU

2.1. *Prostor i vrijeme biblijske naracije u susretu s prostornim okolnostima poslanja vjeroučitelja*

Ono što u prvi mah dolazi na vidjelo dok se čita tekst u Iv 4,1-19 jest da nas biblijski pisac stavlja u kontekst i vrijeme u kojemu se Isus nalazi. To je iznimno važno budući da narativna analiza biblijskog teksta uvijek stavlja naglasak na prostor i vrijeme kao važne odrednice analize biblijskog teksta.¹⁰ Promotivši

⁸ Usp. J. Zumstein, *Vangelo di Giovanni*, 191.

⁹ Usp. R. E. Brown, *Introduzione al Vangelo di Giovanni*, Brescia, 2007., 302-307; F. J. Moloney, *Il Vangelo di Giovanni*, Torino, 2007., 109-115.

¹⁰ Usp. J. P. Fokkelman, *Come leggere un racconto biblico*, 101-117.

prostor i vrijeme teksta, zapažamo da se nalazimo u Samariji te u vremenu Isusova javnog djelovanja. Ipak uočavamo kako Isus ne djeluje sam, nego njegovi učenici krste i čine djela u njegovo ime (usp. Iv 4,1-2). Složit ćemo se da je to iznimno važno za percepciju poslanja vjeroučitelja. On nije onaj koji djeluje u svoje ime, nego u ime biskupa koji ga šalje. Na taj način nije biskup onaj koji poučava direktno, nego je to vjeroučitelj koji to čini u njegovo ime u snazi zajedničkog poslanja koje nam je svima Krist namijenio.¹¹ Važno je to shvatiti kako se ne bi događale frustracije u radu vjeroučitelja koji je često izvrnut teretu u svome poslanju, a upada i u zamku osobnog nezadovoljstva ako ne biva pohvaljen za svoj rad. Ako pak zadrži element duhovnosti koja mu kaže da svoju službu čini u ime Krista te zastupa biskupa, stvari se uvelike mijenjaju.¹² Na koncu to bi trebao biti i smisao života svakoga vjernika – biti onaj koji svoj život trajno promatra kao žrtvu živu Bogu milu (usp. Rim 12,1-2).

2.2. *Umorni Krist te još umorniji vjeroučitelj u ozračju protivljenja*

Osvrnimo se nadalje na još neke aspekte prostora u kojemu djeluje Isus u Iv 4. On se nalazi u prostoru koji je, kako sam biblijski pisac kaže, protivan Židovima jer se Židovi ne druže sa Samarijancima.¹³ U takvome ozračju neće biti lako navijestiti

¹¹ Ovdje mislimo na odgovornost ordinarija koji imenuje ili potvrđuje vjeroučitelje za svoju biskupiju u skladu s kan. 805. Zakonika kanonskog prava. Kanoni 804 i 805 govore dakle o vjeroučiteljima koje imenuje biskup, a koji se odlikuju naukom, svjedočanstvom kršćanskog života i odgojiteljskim umijećem kako stoji u kan. 804, p. 2. Navodi se također i da iz važećih razloga zbog vjere i ćudoređa taj vjeroučitelj može biti smijenjen, a prethodno je bio imenovan ili potvrđen od mjesnog ordinarija. Usp. *Zakonik Kanonskog prava (Codex Iuris Canonici). Proglašen vlašću pape Ivana Pavla II. (25. siječnja 1983.)*, Zagreb, 1996.; o važnosti pak zajedničkog bratstva vjeroučitelja i bratstva među ljudima u perspektivi uspješnog vjeroučiteljskog poslanja vidi: E. Punda – J. Periš, *Teološka promišljanja i konkretna ostvarenja kršćanskog bratstva. Bratstvo vjeroučitelja u službi kršćanskoga i univerzalnog bratstva*, u: *Služba Božja*, 62 (2022.) 2, 219–237.

¹² O važnosti sakramentalne duhovnosti kao važnom uvjetu vjeroučiteljskog poslanja u krilu Crkve i društvu općenito upućujemo na članak s. Kate Amabilis Jurić iz 2021. god. Vidi stoga K. Amabilis Jurić, *Vjeroučitelji i vjeroučiteljice na nekim izvorima sakramentalne duhovnosti*, u: *Crkva u svijetu*, 56 (2021.) 4, 567–590.

¹³ Kako bismo razumjeli netrpeljivost između Judeje i Samarije, valja pomnije proučiti povijest izraelskog naroda. Činjenica netrpeljivosti dolazi prije svega zbog različitog kulta, a isto tako i na osnovi rivaliteta koji je postojao prije egzila između Južnog i Sjevernog kraljevstva. U vrijeme povratka iz egzila ovaj sukob

kraljevstvo Božje. S druge strane, uz kompleksnost njegovog prostornog smještanja Isusova naviještanja ide i činjenica kako je vrijeme u kojemu to čini šesta ura, odnosno zenit dana kada je čovjek već pomalo umoran te jednostavno bez dostatne snage za nastavak svoga posla (usp. Iv 4,6-7).¹⁴ K tomu recimo da je sam Isus u ovome tekstu prikazan kao čovjek koji je umoran od puta te istodobno žedan. Valja stoga istaknuti da na prvoj razini pripovijedanja kod Ivana ne treba odmah ulaziti u dublje spiritualne analize teksta, nego se uistinu truditi ostati na prvoj razini pripovijedanja koja naglašava antropološku dimenziju susreta dviju osoba.¹⁵ Makar će sam tekst postupno dobivati i dublja, odnosno prenesena značenja kako će biti razvidno iz naše analize.

Evangelisti Isusa, dakle, prikazuju prije svega kao čovjeka od krvi i mesa.¹⁶ No unatoč umoru Krist i dalje stupa u komunikaciju s čovjekom te nastavlja svoje djelo. Ako sada svrnemo pogled na službu vjeroučitelja u školi, vjerujem da ćemo se složiti kako je slika umornog Isusa često slika vjeroučitelja. Onoga koji se u često protivno prostornom i vremenskom kontekstu te već na izmaku snaga trudi i dalje naviještati Boga.¹⁷ U druš-

dobiva još istančanije konotacije. Tako u 5. st. pr. Kr po povratku iz sužanjstva Nehemija (usp. Neh 2-6) stvara svojevrsnu politiku segregacije gdje su se razlikovali oni koji su se vratili iz sužanjstva i populacija Judeje koja je živjela po svojim načelima. Takva separacija odražavala se i u zabrani tzv. mješovitih brakova. Za vlasti u Jeruzalemu Samarijanci na neki način nisu više činili dio naroda Božjeg. Pri tome, kako smo i naveli, treba dodati i činjenicu da Samarijanci grade i svoje kulturno mjesto na brdu Gerizim koje se nalazi blizu grada Šekema, odnosno blizu današnjega grada Nablusa, gdje se po tradiciji nalazi Jakovljevi zdenac o kojemu čitamo u Iv 4. O tome vidi više u: J. Zumstein, *Vangelo di Giovanni*, 193–194.

¹⁴ Usp. J. Zumstein, *Il Vangelo di Giovanni*, 197.

¹⁵ Usp. R. Vignolo, *Personaggi del Quarto Vangelo. Figure della fede in San Giovanni*, Milano, 2003., 149–150; A. Marchadour, *I personaggi del Vangelo di Giovanni. Specchio per una cristologia narrativa*, Bologna, 2007., 75–80.

¹⁶ Dijalog se odvija, dakle, na razini osobnog susreta dviju osoba koje u njega unose svoju osobnost i to prije svega na opće ljudskoj razini. Tu dimenziju bilo bi dobro naglasiti u našim raspravama o Isusovim susretima u evanđelju.

¹⁷ Ovdje imamo na umu česte pojave u hrvatskome medijskom prostoru gdje su vjeroučitelji nemali broj puta bili spor rasprava zbog iznošenja nastavnoga gradiva koji je dio vjeronaučne poruke u školama. Vidi primjerice: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/zlorabapovjerenjanedodirljivi-vjeroucitelji-parazitisu-hrvatskog-skolstva/1015174.aspx> (pristupljeno 31. siječnja 2024.); o stanju vjeroučitelja u Republici Hrvatskoj danas se često raspravlja u katoličkim medijima pa tako i u nedavnoj emisiji *Argumenti* Hrvatskoga katoličkog radija. Stoga vidi: <https://ika.hkm.hr/novosti/argumenti-hkr-a-o-buducnosti-vjeroucitelja-u-hrvatskoj/> (pristup 31. siječnja 2024.); vidi također: B. V. Mandarić, *Surad-*

tvenom kontekstu koji mu je često pomalo i neprijateljski raspoložen, a ako ništa drugo u društvu koje često i ne razumije njegovu ulogu i poslanje u svijetu školstva i obrazovanja.¹⁸ Stoga je biblijski tekst Ivanova evanđelja više nego pogodan putokaz za vršenje službe vjeroučitelja u društvenom kontekstu velike konfuzije i nejasnoće u odnosu prema službi vjeroučitelja. Uputimo se, dakle, prema otkrivanju načina komunikacije Isusa u takvoj situaciji.

3. ISUSOV STIL KOMUNIKACIJE U SUSRETU S NEPOZNATOM ŽENOM IZ SAMARIJE

47

3.1. *Žeđ kao pokretač dijaloga ili drugim riječima – pristup „odozdo“*

Isus umoran od puta, kod Jakovljeva zdenca u Samariji, stupa u dijalog sa ženom za koju evanđelist kaže samo da je Samarijanka jer je podrijetlom iz Samarije (usp. Iv 4,7). O njoj, dakle, ne znamo ništa više. Prve riječi koje joj upućuje kako bi stupio u komunikaciju s njom su: „Daj mi piti!“ (usp. Iv 4,7). Riječi koje su vrlo jednostavne te u njima nema ništa božansko.¹⁹ Riječi su to koje pokreću dijalog između sugovornika na zdencu. Riječi su to koje istodobno rađaju konflikt jer žena Isusa priznaje Židovom te zna da se Židovi ne druže sa Samarijancima (usp. Iv 4,8). Isus, dakle, hoteci stupiti u dijalog, na vrlo jednostavan način, a isto-

nja vjeroučitelja i župnika pred izazovom evangelizacije u suvremenoj kulturi, u: Bogoslovska smotra, 88 (2018.) 3, 687–709.

¹⁸ Osobno mislimo kako do konflikta često dolazi zbog buke u komunikaciji, odnosno o nesnalazanju u komuniciranju vjerske pouke. S jedne strane se događa da nije do kraja jasna narav vjeronauka kao predmeta koji čini dio nastavnog kurikulumu u Republici Hrvatskoj, a s druge strane, treba priznati da se i zbog osobnog nesnalazanja vjeroučitelja u pojedinim situacijama događaju sukobi koje je moguće prevenirati. Vidi: B. V. Mandarić, *Suradnja vjeroučitelja i župnika, 687–709*; I. Jakobfi, *Starije i perspektive laikata u postsinodskom vremenu-s posebnim osvrtom na vjeroučitelje laike, u: Diacovensia, 27 (2019.) 1, 33–56.*

¹⁹ Kada kažemo da u njima nema ništa božansko, mislimo prije svega na činjenicu kako je na prvoj razini naracije u ovome biblijskom tekstu nepotrebno u tekst unositi elemente koje on nema. Odnosno nije potrebno iz Isusovih riječi „Daj mi piti“ istodobno tragati za spiritualnim porukama te Isusove naredbe. Jer na samomu početku susreta, odnosno dijaloga između Isusa i Samarijanke, ona još ne zna da postoji neka druga voda koju bi ona Isusu mogla dati osim one koju je došla grabiti na zdenac. Tekst će tek postupno i Samarijanku i čitatelja voditi do toga da zaključi kako postoji i voda koju Krist daje, a koja nije tek voda koju se može grabiti iz zdenca. Istu opasku nalazimo i kod Roberta Vignola kada analizira ovu evanđeosku perikopu. Vidi stoga R. Vignolo, *Personaggi, 149–150.*

dobno utažiti vlastitu žeđ, biva onaj koji je dionikom sukoba.²⁰ Upravo nas isti dijalog nekako podsjeća i na službu vjeroučitelja koji tako često, polazeći, barem bi to tako trebalo biti, od svaki-dajšnjice u kojoj susreće svoje učenike, dolazi u sukobe gdje se pokazuje nerazumijevanje prema njemu samome. No, prije nego razriješimo ovaj problem zadržimo se na načinu Isusova stupanja u dijalog.

3.2. *Primjena biblijskog teksta na vjeroučiteljsko poslanje – poučavanje „odozdo“*

48

Isus u dijalog stupa rekli bismo „odozdo“. Polazi od realnosti života osobe koja se nalazi pred njim. Ne želi biti prije svega učitelj, nego jednostavno onaj koji na ljudski način želi susresti čovjeka. U prvi plan dakle dolazi antropološka dimenzija susreta dviju osoba, a ne te služba koju netko vrši. Snažna je to poruka za službu vjeroučitelja koji su pozvani prije svega biti oni koju u komunikaciju stupaju polazeći od danosti prostora i vremena u kojemu se nalaze ne pokušavajući automatski biti oni koji poučavaju, nego oni koji jednostavno žele biti prirodni sugovornici, odnosno na razini ljudi s kojima se ophode.²¹ Na taj se način u službi vjeroučitelja prvotno naglašava njihova ljudska, odnosno antropološka dimenzija odgoja mladih u zrelosti života, a tek onda njihova dimenzija poučavanja nečega.²²

Naime, upravo se teolozima spočitava činjenica da često ulaze u napast da budu oni koji će u svome ophođenju s čovjekom nastupati iz sfere svoje pouke o vjeri ne uzevši u obzir okolnosti života čovjeka s kojim govore.²³ Jer kod Isusa upravo narav-

²⁰ Uočavamo kako Isus ne želi stvarati sukob, no biva pokretač sukoba. U tekstu, dakle, nije prisutna Isusova direktna provokacija koja bi rezultirala sukobom dviju strana. Unositi takvo što u tekst bilo bi učitavanje u tekst njemu stranih elemenata.

²¹ Usp. Z. Trenti, *Natura e finalità*, u: Z. Trenti (ur.), *Manuale dell'insegnante di religione. Competenza e professionalità*, Torino, 2004., 91–99; B. V. Mandarić, *Suradnja vjeroučitelja i župnika*, 687–709.

²² O ljudskim i duhovnim dimenzijama odgoja koje su komplementarne vidi više u: R. Cheaib, *Odgajati djecu u vjeri*, Zagreb, 2022.

²³ Tomu može ići u prilog i činjenica da se, prema jednom istraživanju za područje Riječke nadbiskupije još 2012., vjeroučiteljima zamjera manjak uključenosti u aktivnosti izvan nastavnog procesa u školi. Vidi: K. Rukavina Kovačević, *Vjeronauk u osnovnim i srednjim školama na području riječke nadbiskupije u protekla dva desetljeća. Rezultati provedene analize stanja vjeronauka u osnovnim i srednjim školama*, u: *Riječki teološki časopis*, 20 (2012.) 2, 365–392.

ni odnos s čovjekom koji nam se prikazuje u susretu Isusa i Samaritanke rađa onda budućim razvojem dijaloga koji će malo-pomalo biti uzdignut na višu razinu. No Isusov je stil postupan. Ali, nije li to upravo ono što papa Franjo u svojim dokumentima nastoji podcrtati kao smjer djelovanja Crkve u budućnosti. U apostolskoj pobudnici pod nazivom *Evangelii Gaudium*, odnosno *Radost evanđelja* naglasio je upravo kako je prije svega važan način komuniciranja radosne poruke evanđelja. Papa će reći kako je potrebno pronaći nove načine dolaska do čovjeka u svijetu koji se promijenio. To će zahtijevati promjenu, odnosno obraćenje pastoralnih radnika te njihovih koncepcija pastoralna. No, polazak za to u svakom slučaju bit će evanđelje koje prije svega treba dotaknuti i promijeniti same evangelizatore. Na takav način svaki će evangelizator uvijek iznalaziti nove načine prilaska čovjeku, odnosno načine na koji će komunicirati radosnu poruku evanđelja.²⁴

4. PROBLEMI KOMUNIKACIJE TE UZDIZANJE DIJALOGA NA VIŠU RAZINU

Grubost i nesnalaženje žene u dijalogu s Isusom, koja nas često podsjeća na grubost i nesnalaženje učenika u susretu s vjeroučiteljem, od Isusa ne biva povod za prekid dijaloga i povlačenje, nego za nastavak dijaloga. Isusu će upravo konflikt biti prilika da dijalog uzdigne na višu razinu i to je važno uočiti. On se ne zadržava više na pukoj dimenziji ljudskosti odnosa koja, ako bi imala progresiju, vrlo vjerojatno završila bi verbalnim sukobom. Isus stoga nastupa tako da dijalog uzdiže na višu razinu te ženi kaže: „Kad bi znala dar Božji i tko je onaj koji ti veli...“ (usp. Iv 4,10). Sada uviđamo kako je Isusu ipak stalo do nečega višeg u ovome susretu, a ne tek do toga da utaži osobnu žeđ.²⁵ Prikaz je to tehnika naracije kojima se služi evanđelist Ivan koji kroz

²⁴ Usp. Papa Francesco, *Esortazione apostolica Evangelii gaudium del santo padre Francesco ai vescovi, ai presbiteri e ai diaconi, alle persone consacrate e ai fedeli laici sull'annuncio del vangelo nel mondo attuale* (24. 11. 2013.) br. 34-39. (Usp. https://www.vatican.va/content/francesco/it/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html – pristupljeno 31. siječnja 2024.). Isti dokument dostupan je i na hrvatskom jeziku: Papa Franjo, *Evangelii gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. XI. 2013.), Zagreb, 2013; vidi također spominjani rad: B. V. Mandarić, *Suradnja vjeroučitelja i župnika*, 687-709.

²⁵ Iako je, kako smo istaknuli, to na početku bio cilj. No očito je da evanđelje nikada ne ostaje tek na površinskim razinama ljudskosti, nego da nas uvijek izdiže iznad prosječnosti pukoga ljudskog života.

tehniku *nerazumijevanja* te *dvostrukosti* korištenja pojmova želi donijeti poruku svojim slušateljima.²⁶ Tako sada uviđamo kako voda u tekstu nije tek obična voda, nego je voda simbol za vodu živu koju samo Krist može dati.²⁷ No žena to ne razumije, a niti može razumjeti. Jer kako će razumjeti ako nije poučena o postojanju vode koja nadilazi tek puku materijalnu vodu koju se grabi iz zdenca.²⁸ Iz tog razloga ironično se ismijava s Isusom kada mu kaže da je zdenac dubok te da nema ni čime bi zahvatio (usp. Iv 4,11).²⁹ Ona, dakle, iznova prikazuje da niti poznaje Isusovu osobu, a k tomu niti poznaje vodu živu koju on može dati.

50

4.1. *Primjena biblijskog teksta na vjeroučiteljsko poslanje – Nužnost dara vode koju Krist daje*

Sve dosada rečeno prikaz je za promišljanje o službi vjeroučitelja. Onih koji govore o Isusu, a drugi ga još ne poznaju. Samim time ne poznaju ni njegovu snagu, a kamoli da on može utažiti njihovu nutarnju žeđ. No, u svemu stvar biva još kompleksnija jer tekst ide i korak dalje.

Isus ženi tvrdi da će joj on dati vodu koja će u njoj stvoriti izvor vode koja struji u život vječni. Dar Isusove vode prikaz je, dakle, nečega što čovjeku treba biti darovano, a što on sam u sebi uza sve svoje napore nema niti može imati. Slika je to vjeroučiteljske službe. Vjeroučitelj je onaj koji unatoč studiju teologije, ako nije otvoren Kristu i njegovoj „živoj vodi“, neće moći biti onaj koji će učenike voditi prema otkrivanju „vode žive“ koja

²⁶ Usp. R. Vignolo, *Personaggi*, 135–137; R. Brown, *Vangelo di Giovanni*, 302–307.

²⁷ Usp. R. Vignolo, *Personaggi*, 149–154; F. J. Moloney, *Vangelo di Giovanni*, 109–115.

²⁸ Čini nam se da je evangelizatorima također veliki problem što često pretpostavljaju da su adresati njihove poruke poučeni u onome o čemu im govore, a to prečesto nije tako. Upućujemo na neke studije o vrednotama u hrvatskom društvu iz 2003. i 2011. godine napominjući da bi bilo dobro napraviti istraživanja u još promjenjenijim društvenim okolnostima nakon 2020. godine. Vidi stoga: P. Aračić – G. Črpić – K. Nikodem (ur.) *Postkomunistički horizonti: Obrisi sustava vrijednosti i religijskih orijentacija u deset postkomunističkih zemalja*, Đakovo, 2003.; P. Aračić – G. Črpić, *Kršćanski identitet: skica za idealtip vjernika kršćanina*, u: P. Aračić – I. Džinić – B. Hlavaček (ur.), *Kršćanski identitet i obitelj*, Đakovo, 2011., 15–63; K. Nikodem, *Religija i obitelj: Utjecaj kršćanskog identiteta na percepciju odnosa roditelja i djece*, u: P. Aračić – I. Džinić – B. Hlavaček (ur.) *Kršćanski identitet i obitelj*, Đakovo, 2011., 323–345.

²⁹ Ženina gesta ismijavanja, odnosno ironična govora Isusu, nije, dakle, odmah prikaz nepoštovanja prema njemu jer, ako ona doista ne poznaje „živu vodu“, ona Isusa uistinu ne može ni shvatiti. Usp. R. Vignolo, *Personaggi*, 149–150.

je Krist. Stoga nas ovaj tekst uči da je vjeroučiteljsko poslanje nešto više od svih drugih učiteljskih poslanja.³⁰ Vjeroučitelj uvijek treba biti svjestan kako on nije tek onaj koji poučava nešto što je sam naučio, nego onaj koji trajno treba biti otvoren izvoru milost koji je Krist kako bi bio uspješan u svome poslanju. Drugim riječima, u službi vjeroučitelja presudno će biti iskustvo Boga, a ne tek njegovo teološko znanje.³¹ Iako mu ono, ako ga ima u dostatnoj mjeri, može biti od velike pomoći. Kvantitativno-kvalitativna istraživanja koja govore o tome koliko su vjeroučitelji u hrvatskom društvu nositelji osobnog iskustva Boga, odnosno oni koji se uzdaju u potencijal molitve koja posreduje milost podijeljena su. S jedne strane, u radu koji i sami navodimo u našoj studiji od Kate Amabilis Jurić vjeroučitelji su svjesni važnosti sakramentalnog odnosa s Bogom i milosti koja ih pri tome snaži u njihovu poslanju.³² S druge pak strane, istraživanja koje je provela 2012. godine u Riječkoj nadbiskupiji Ksenija Rukavina Kovačević pokazuje da je molitva kao sastavni dio vjeronaučnog sata tek nešto što se treba uvrstiti u sat, a ne nešto na što se ozbiljno računa u nastavi vjeronauka.³³ Primjereno tomu moguće je promišljati na sljedeći način. Naime, ako su vjeroučitelji sami iskusili Boga i snaženi su na izvorima milosti te u to duboko vjeruju čini se da bi u nastavi vjeronauka samoj molitvi trebali pridavati više pozornosti.

Poslanje vjeroučitelja, dakle, ono je koje, ako ne računa na milosni izvor vode koju Krist daje, neće u sebi imati snagu jer svijet u kojemu živimo sve više se prikazuje poput ove žene. Izranjen, a da često nije svjestan dubine vlastite ranjenosti, a onda ni onoga koji ju može izliječiti. No, pitamo se: u čemu je ranjenost ove žene te kako nas njezina ranjenost uči stilu komuniciranja u vjeroučiteljskoj službi? Na navedeno pitanje nastojat ćemo odgovoriti u nastavku našeg rada.

³⁰ Tako studija o stanju laikata u vremenu nakon Druge biskupijske sinode Đakovačke i Srijemske ide u prilog toj činjenici jer anketirani vjeroučitelji sami sebe promatraju kao one koji su pozvani u zvanje vjeroučitelja, a ne tek kao one koji su odabrali zanimanje vjeroučitelja. Svoje poslanje, dakle, percipiraju kao poziv, a ne tek kao posao. Vidi: I. Jakobfi, *Stanje i perspektive laikata*, 33–56.

³¹ Usp. K. Amabilis Jurić, *Vjeroučitelji i vjeroučiteljice na nekim izvorima sakramentalne duhovnosti*, 567–590.

³² Usp. K. Amabilis Jurić, *Vjeroučitelji i vjeroučiteljice na nekim izvorima sakramentalne duhovnosti*, 567–590.

³³ Usp. K. Rukavina Kovačević, *Vjeronauk u osnovnim i srednjim školama na području riječke nadbiskupije*, 365–392.

5. OTKRIVANJE RANJENOSTI SUGOVORNIKA KAO TEMELJNOG RAZLOGA NEUSPJEHA U KOMUNIKACIJI ISUSA I SAMARIJANKE

Isus koji se unatoč grubosti žene nije povukao sa scene, sada ovoj ženi na vrlo direktan, a neki će reći i grub način, kaže tijekom naracije da pozove muža ne bi li joj on zagrabio vodu (usp. Iv 4,16-17). Na takav način evanđelist na genijalan način pridonosi zapletu radnje u ovoj evanđeoskoj perikopi. Njezin odgovor potom otkriva dubinu njezine ranjenosti. Ona tvrdi da nema muža, a Isus, sada u već izričito grubom stilu, odgovara: „Pet si muževa imala, a ni ovaj kojega sada imaš nije ti muž.“ (Iv 4,18). Mogli bismo pjesnički reći da, u trenutku otvaranja rane ove žene, ne bi čitatelj očekivao ovakav Isusov odgovor.³⁴ No, ovaj Isusov odgovor nije grub odgovor, nego je kulminacija ovog teksta jer je tekst od samoga početka smjerao prema otkrivanju ranjenosti ove žene u susretu s Kristom, a istodobno prema samo-predstavljanju Isusa kao Božjeg poslanika. Drugim riječima, naracija je imala progresiju u smjeru prepoznavanja Isusa kao istinskog proroka koji poznaje Božji svijet.³⁵ S jedne strane je, dakle, riječ o otkrivanju ženine osobnosti, a s druge strane, otkrivanju Isusove osobe.

Valja isto tako naglasiti da Isusov iskaz o stanju žene nije prikaz osude žene niti likovanje nad njezinom sudbinom. Naime, treba priznati da mi ne znamo zašto je ona imala pet muževa. Mogli su jednostavno umirati jedan za drugim. Ipak, to ovdje vjerojatno nije slučaj jer je na razini pragmatike teksta to teško zaključiti.³⁶

Neki će stoga reći da ova žena u svome ophođenju prema Isusu vrlo vjerojatno prikazuje svoju temeljnu bolest, a ona se s psihološke strane krije u tome da ne može podnijeti prazninu

³⁴ Kad govorimo o ranama ove žene, mislimo, naravno, na činjenicu stvaranja više relacija s muškarcima koje su zasigurno na ovoj ženi morale ostaviti traga. Pri tome ne želimo automatski davati moralni sud o ovoj ženi, nego jednostavno konstatirati činjenicu postojanja više relacija koje, ako su pretpostavljale darivanje emocija i svoje osobe drugomu, zasigurno su morale ostaviti traga na ženinoj osobnosti. Upućujemo na zanimljivu studiju o tome u kojoj se povezuju egzegetski i psihološki aspekti čitanja ovoga biblijskog teksta: A. Bissi – E. Cagnazzo, *Volti di donne. Figure femminili nella Bibbia tra esegesi e psicologia*, Milano, 2023., 39–41; Spomenimo i recentnu knjigu Massima Recalcata o biblijskim korijenima psihoanalize. Vidi M. Recalcati, *La legge della parola. Radici bibliche della psicoanalisi*, Torino, 2023.

³⁵ Usp. J. Zumstein, *Vangelo di Giovanni*, 204; R. Vignolo, *Personaggi*, 153–154; A. Marchadour, *Personaggi*, 75–80.

³⁶ Usp. A. Bissi-E. Cagnazzo, *Volti di donne*, 39–41.

u sebi te da u neprestanom stvaranju novih odnosa kroz proces osobne gratifikacije želi biti samodostatna.³⁷ Crkveni bi oci rekli da ona boluje od nečega što se naziva *philautia*, odnosno pretjerane i neadekvatne ljubavi prema samoj sebi.³⁸ Njezin je život, dakle, na neki način orijentiran na ispunjavanje osobne ugone te, ako ona ne biva zadovoljena od partnera, ona jednostavno ide dalje. Odraz je to psiho-afektivne nezrelosti njezine osobnosti. I upravo je to ono što joj zadaje veliku bol, a tu bol Isus prepoznaje te joj nastoji pomoći.

5.1. *Primjena na vjeroučiteljsko poslanje – vodstvo prema zrelosti vjere*

53

S pravom se stoga možemo iznova zapitati: nije li uloga vjeroučitelja slična Isusovoj u ovoj evanđeoskoj perikopi? Jer vjeroučitelj dijete treba voditi prema zrelosti osobnosti govorom o Bogu koji nas poziva na nadilaženje osobnih interesa i koristi te potrebe za osobnom gratifikacijom.³⁹ Žena iz Samarije, dakle, vrlo je vjerojatno zbog pet različitih odnosa s muškarcima zasigurno na sebe navukla bolne ogrebotine koje sada Isus u snazi svoga proročkog poslanja nastoji iscijeliti. No, to se neće moći dogoditi ako se ova žena ne otvori istini u koju ju Krist vodi. Čini nam se kako je to iznimno važno zapaziti. Osobito u društvu XXI. st. koje već pomalo gubi stabilne moralne norme te među ljudima vlada velika dezorijentiranost u pitanjima vjere i morala.⁴⁰ U društvu koje je, čini nam se, već pomalo izgubilo osjećaj za grijeh, kako je još Pio XII. davne 1946. god. govorio, a iste misli podvukao je i sv. Ivan Pavao II. u svojim govorima i spisima.⁴¹

Možemo, dakle, reći kako će proces ozdravljenja u susretu s Kristom biti moguć ako čovjek otvara sebe istini koju mu Krist nudi, a čini nam se da se to na dijaloški način uistinu skladno

³⁷ Usp. A. Bissi-E. Cagnazzo, *Volte di donne*, 39–41.

³⁸ Usp. A. Bissi-E. Cagnazzo, *Volte di donne*, 39–41.

³⁹ Usp. A. Bissi-E. Cagnazzo, *Volte di donne*, 40.

⁴⁰ Usp. R. Sarah, *Catechismo della vita spirituale*, Siena, 2022., 152–153; vidi ispred notu 28.

⁴¹ Usp. R. Sarah, *Catechismo della vita spirituale*, 152; o problemima snalaženja vjeroučitelja u suvremenome društvenom kontekstu govori i studija Josipa Šimunovića iz 2012. godine. Vidi: J. Šimunović, *Vjeroučitelji i izazovi hrvatskog suvremenog društva i hrvatske suvremene škole*, u: *Crkva u svijetu*, 47 (2012.) 1, 83–105. Jesu li se društvene okolnosti promijenile na bolje ili nisu o tome svatko može donositi osobni sud, a bilo bi dobro provesti i suvremena kvantitativno-kvalitativna istraživanja istog fenomena.

prikazuje u susretu Isusa i Samarijanke. Pri tome zapažamo da smisao nije u prikazu Krista koji je tek sudac, već Onaj koji privodi jasnoći smisao ljudskog postojanja. No, kako bi do toga došlo, potrebni smo učiti se komunikaciji koju nam prikazuje Isus Krist. Komunikacija je to koja ozbiljno uzima u obzir prostor i vrijeme u kojemu se nalazimo, ali i komunikacija koja računa na milost koju nam Krist daje. Milost koja računa s ljudskim promašajima i slabostima, no ne želi se zaustaviti na njima, a niti ih proglasiti prihvatljivima. Jer o nekompatibilnosti milosti i misterija zla čitamo i kod Pavla u poslanici Rimljanima (usp. Rim 6).

6. DJECA I RODITELJI U NEMOGUĆNOSTI PRAVILNE KOMUNIKACIJE U SUSRETU S VJEROUČITELJEM

Rad s djecom i njihovim roditeljima u školi, a to nam prikazuju prostorne i vremenske koordinate rada vjeroučitelja u Hrvatskoj, iziskuje puno truda kako bi se nadvladale prvotne poteškoće u komunikaciji vjerskih istina. S jedne strane, moguće je naići na problem nerazumijevanja od roditelja budući da sami nisu poučeni o smislu novine dara Božjega, a s druge strane, „problem“ mogu biti i djeca koja su zaboravila pričati priče, a gube i manjak volje za njihovim čitanjem budući im društvo virtualnih medija nudi druge modele komuniciranja.⁴² Sve to stvara velike probleme u poslanju vjeroučitelja koji su pozvani biti ljudi koji će učenicima prenijeti istine vjere kroz priče, i to biblijske priče.⁴³ Jer ono što znamo o Bogu objavljeno nam je kroz snagu njegove riječi.⁴⁴ Čitajući njegovu riječ, dolazimo do kreacije slike o Bogu.⁴⁵ Nikada ga ne dohvaćamo u potpunosti, no

⁴² O poimanju medija od mladih i općenito o etici u medijima vidi više u: D. Labaš, *Percepcija etičnosti elektroničkih medija kod adolescenata u kontekstu sociodemografskih obilježja i medijske pismenosti*, u: *Nova prisutnost*, 15 (2017.) 2, 211–230; D. Labaš – M. Mihovilović, *Masovni mediji i semiotika popularne kulture*, u: *Kroatologija*, 2 (2011.) 1, 95–122.

⁴³ Usp. V. Bulgarelli, *Narrazione e catechesi*, u: D. Candido (ur.), *Narrazione biblica e catechesi*, Milano, 2014., 83–100.

⁴⁴ Usp. Dei Verbum, br. 2; upućujemo i na nedavno izašlu knjigu o snazi komunikacije i izgovorene riječi dvaju autora, Ane Jeličić i Edvarda Punde. Vidi stoga A. Jeličić – E. Punda, *Snaga riječi. Komunikološka i fundamentalno-teološka studija i komunikacijske vještine u praksi*, Split, 2022.

⁴⁵ O važnosti ispravna razumijevanja biblijskih tekstova za pravilno kreiranje slike o Bogu vidi: I. Benaković, *Biblijski govor i njegovo ispravno (ne)shvaćanje za kreiranje (ne)ispravne slike Boga*, u: J. Bošnjaković – D. Jerebic (ur.), *U kakvog Boga ljudi danas vjeruju odnosno ne vjeruju?; V kakšnega Boga ljudi danes verujejo oz. ne verujejo?*, Đakovo, 2022., 13–32.

Sveto pismo hrabri nas te naša sposobnost imaginacije, dok sebe smještamo u prostor biblijske naracije, vodi nas prema stvaranju osobne slike o Bogu.⁴⁶ Stoga je uloga vjeroučitelja prije svega ta da ponovno probudi želju u učeniku da čita biblijske priče, ako ne ni to, onda da ih barem sluša te o njima počne maštati.⁴⁷ To će ga potom voditi prema Bogu koji je uvijek živ te svoje lice otkriva i novim naraštajima učenika u školama diljem svijeta. Iz toga je razloga zaokret u egzegezi biblijskih tekstova prema tzv. narativnoj egzegezi tekstova iznimno korisno oruđe za ulogu i poslanje vjeroučitelja u školi.⁴⁸

ZAKLJUČAK

Na koncu naše analize možemo donijeti i određene zaključke. Naime, narativna analiza biblijskog teksta o susretu Isusa i Samarijanke pokazuje nam prije svega Isusov način komunikacije. On se odlikuje postupnošću komuniciranja te velikom jasnoćom. Istodobno, on je uvijek situacijski, tj. poštuje prostorno-vremensku uvjetovanost sugovornika. Često je upravo prostorno-vremenska uvjetovanost sugovornika prva poteškoća u posredovanju vjerskih istina za one koji su temeljni protagonisti navještaja vjere, a među njima su zasigurno vjeroučitelji. Isusov stil pokazuje nam kako i u situacijama početne nelagode i poteškoće u komuniciranju, a najčešće se to događa zbog ranjenosti sugovornika, uvijek postoji način da se isti komunikacijski proces ipak odvija te na koncu plodovi koji će samoga „glavnog“ komunikatora (vjeroučitelja) učiniti zadovoljnim, a njegova sugovornika (učenike) obogatiti, unatoč, kako rekosmo, početnom nesnalženju u ulozi (su)govornika i primatelja (pošiljatelja) komunikacijskog sadržaja.

Kako smo u našem radu posredstvom biblijske naracije nastojali prikazati Isusov stil komuniciranja te rješenja za moguće probleme na koje nailaze vjeroučitelji u svome poslanju jer su navjestitelji sadržaja poruke o životu Isusa Krista, tako smo

⁴⁶ Usp. I. Benaković, *Biblijski govor*, 13–32.

⁴⁷ Usp. V. Bulgarelli, *Narrazione e catechesi*, 83–100; B. V. Mandarić, *Misli o odgoju i dobroti. Odgojni smjerokazi*, Zagreb, 2020., 18–21.

⁴⁸ Mislimo na činjenicu kako su ezgegeti u posljednje vrijeme skloniji narativnoj analizi biblijskih tekstova, a ne povijesno-kritičkim metodama za rad na biblijskim tekstovima. Pri tome, naravno, treba naglasiti da time povijesno-kritička egzegeza nije izgubila na značenju. Dapače, ona je i dalje izniman instrument za analizu biblijskog teksta te njegovo bolje razumijevanje. Međutim, narativna analiza nudi i druga obzorja koja su vrijedna promišljanja.

također ukazali i na potencijal biblijskih pripovijesti u nastavnom procesu. Jer uvjereni smo da će do obostranog obogaćenja, i vjeroučitelja i učenika, doći upravo povratkom biblijskoj naraciji, odnosno smještanjem i vjeroučitelja i učenika u prostor i vrijeme biblijske pripovijesti koja je i danas aktualna te nas vodi prema otkriću ljepote življenja kršćanstva. Tu ljepotu vjeroučitelji su i dalje pozvani naviještati riječju i djelom. No, kako bi to mogli činiti, sami moraju biti otvoreni novini dara vjere koji im Bog u Kristu želi posredovati. Na taj način proces poučavanja vjerskih sadržaja u nastavi vjeronauka uvijek je dvosmjernan. S jedne su strane vjeroučitelji oni koji posreduju istine vjere otvarajući se novini dara koji im Krist daje, a s druge su strane učenici koji isti nauk prihvaćaju te postaju zrele osobe na svim razinama osobnosti.

JESUS' STYLE OF COMMUNICATION IN PERSPECTIVE
OF PRESENTATION OF THE IDENTITY OF RELIGIOUS
TEACHERS AS THE COMMUNICATORS OF RELIGIOUS
TRUTHS

Abstract

In this paper the author reflects on the style of communication of Jesus Christ as witnessed in the Gospel of John. More specifically, concentrating on the narrative analysis of the biblical text about the encounter between Jesus and the Samaritan woman in John 4, 1-19, the author tries to detect the correct ways of communication that are visible in Jesus' style of communication with the woman from Samaria. The same analysis should be used to present a possible model of the work of religious teachers in teaching religious studies. Because, as the gospel text itself shows, the herald of God's kingdom encounters many problems. But they are overcome by the proper communication style of the message of the kingdom of God. It is a style that starts from the concrete historical and cultural environment of the individual, connecting it with the novelty of God's gift. In a society of conflict, the author believes that Jesus' style of communication is a possible solution for overcoming the crisis that a religious teacher can fall into as one of the main protagonists of announcing the new kingdom of God.

Key words: communication, gospel, evangelization, religious teacher, Samaritan woman